

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Źródła informacji o zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego

Author: Anna Śpiechowicz

Citation style: Śpiechowicz Anna. (2008). Źródła informacji o zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec (red.), "Biblioteka otwarta : wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego" (S. 39-48). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Źródła informacji o zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego – od katalogu kartkowego do katalogu komputerowego OPAC

Najważniejszymi elementami składającymi się na pojęcie biblioteki są jej zbiory. Bez nich nie istnieje i nie może funkcjonować żadna biblioteka. Słowo katalog (łac. *catalogus*) oznacza spis, wykaz, zestawienie. Spisy i wykazy od początku towarzyszyły książce. Różnorodne pod względem przeznaczenia i formy – wszystkie stanowiły źródło informacji o zbiorach biblioteki. Bez nich prezentacja i udostępnianie posiadanego księgozbioru byłyby niemożliwe. Mimo starań o zachowanie jednolitości, opisy w katalogu – w miarę upływu czasu – różniły się i zmieniały tak, jak zmieniały się zasady tworzenia opisu bibliograficznego, transliteracji czy doboru haseł. Zawsze jednak ich podstawowa funkcja sprowadza się do jednego – informacji o zbiorach biblioteki.

Uniwersytet Śląski (UŚ) jest młodą uczelnią. Został powołany do życia w 1968 w wyniku połączenia Filii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach. W czerwcu tegoż roku powstała Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego (BUŚ)¹. Podstawą jej księgozbioru stały się zbiory obu tych uczelni wraz ze zbiorami Instytutu Pedagogicznego w Katowicach².

¹ Zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego z 26 czerwca 1969 w sprawie struktury organizacyjnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach formalnie powołano do życia Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego jako pozawydziałową jednostkę organizacyjną. W pracy Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego odnosi się również do Biblioteki Głównej, której nazwa w latach 90-tych została zmieniona na Bibliotekę Uniwersytetu Śląskiego.

² Instytut Pedagogiczny w Katowicach utworzono w 1928, a zlikwidowano w 1950. Księgozbiór Instytutu przechowywany był w zbiorach Biblioteki WSP w Katowicach.

W końcu 1968 sieć biblioteczna UŚ składała się z Biblioteki Głównej i sześciu bibliotek zakładowych. Spośród nich tylko dwie biblioteki prowadziły – niezależnie od BG – zakup i opracowanie zbiorów. Pozostałe cztery miały formalnie charakter bibliotek filialnych, dla których BG prowadziła wszelkie prace związane z gromadzeniem i opracowaniem księgozbioru. W rzeczywistości i one działały samodzielnie przejmując w 1974 również zakup i opracowanie. W miarę rozwoju Uniwersytetu powstawały nowe biblioteki, nad którymi BG pełniła jedynie nadzór merytoryczny. Taka sytuacja istnieje do dzisiaj³. Podejmowane próby centralizacji działań bibliotecznych nie przyniosły większych efektów. Przygotowany w pierwszych latach funkcjonowania uczelni projekt struktury organizacyjnej systemu biblioteczno-informacyjnego, zakładał centralny model zarządzania⁴. Nie znalazł jednak w środowisku naukowym i bibliotekarskim poparcia. Wszystkie te działania nie pozostały bez wpływu na tworzenie katalogów.

Katalog klamrowy

Odziedziczony po Bibliotece WSP w Katowicach wraz z księgozbiorem katalog klamrowy pełnił funkcję katalogu centralnego. Ponieważ Biblioteka prowadziła centralny zakup i opracowanie zbiorów, katalog ów zawierał informacje o zbiorach całej sieci bibliotecznej, a większość kart pisana była ręcznie, bowiem maszyna do pisania była wówczas w bibliotekach urządzeniem luksusowym. Dość powszechne w wypadku książek w języku rosyjskim było sporządzanie opisów bibliograficznych pismem cyrylicy. Czytelność i funkcja informacyjna tego katalogu pozostawiała bardzo wiele do życzenia. Kiedy powstała BUŚ, a księgozbiór Biblioteki WSP podzielono między nią i biblioteki wydziałowe UŚ, katalog zachowano w niezmienionej formie, nanosząc na karty katalogowe jedynie znaki własności poszczególnych bibliotek sieci. Nie było to rozwiązanie korzystne dla użytkowników, którym trudno było zrozumieć dla czego część książek znajdujących się w katalogu BUŚ jest w niej dostępna, a część nie. Niestety do czasów współczesnych zachował się jedynie katalog alfabetyczny. W ciągu minionych lat podejmowano próby likwidacji katalogu klamrowego, z którego w miarę rozrastania się katalogów kartkowych, coraz mniej czytelników korzystało. Nigdy jednak nie udało się doprowadzić przedsięwzięcia do końca. Zlikwidowano jedynie klamry z literą „A” oraz znacznie ogra-

³ G. Tetela: *Przemiany struktury organizacyjnej systemu biblioteczno-informacyjnego Uniwersytetu Śląskiego*. W: *W kręgu książki, biblioteki i informacji naukowej*. Pod red. K. Heskij-Kwaśniewicz. Katowice 2004, s. 87–94.

⁴ *Założenia rozwoju Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w latach 1972–1975*. W: *Biuletyn Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 1972*. Katowice 1971, s. 91–93.

niczono w latach 90-tych XX wieku rozmiar katalogu poprzez wycofanie kart z opisami książek znajdujących się w bibliotekach specjalistycznych.

Katalogi kartkowe

Przełomowym rokiem dla katalogów BUŚ był 1972. Zamknięto wówczas katalogi klamrowe, a w ich miejsce utworzono katalogi kartkowe: alfabetyczny, systematyczny, wydawnictw ciągłych i centralny katalog bibliotek zakładowych.

Kartkowy katalog alfabetyczny był podstawowym źródłem informacji o zbiorach BUŚ pozyskanych w 1972–1998 i obejmował wydawnictwa zwarte z pominięciem zbiorów specjalnych, dla których prowadzono osobny katalog w Oddziale Zbiorów Specjalnych. Do połowy lat 80-tych katalog tworzony był zgodnie z obowiązującą instrukcją Józefa Grycza i Władysławy Borkowskiej⁵. Była to instrukcja oparta na wzorcach amerykańskich i radzieckich, która w znacznym stopniu upraszczała swój przedwojenny pierwowzór⁶. W 1983 ukazały się opracowane przez Marię Lenartowicz nowe przepisy katalogowania⁷, w pełni znowelizowane i dostosowane do wzorców międzynarodowych. Nowa instrukcja w sposób wyraźny zmieniła zapis na kartach katalogowych. Wprowadziła znaki umowne, podzieliła opis bibliograficzny na strefy, zobowiązała do rygorystycznego przestrzegania zasad dotyczących alfabetu, gramatyki i skrótów, nakazała obowiązkowe wprowadzanie informacji o dacie powstania dokumentu oraz uzupełniła opis o całkowicie nową informację – ISBN i ISSN. Zgodnie z zaleceniami wymienionych instrukcji do katalogu włączana była karta główna wraz z kompletem kart pomocniczych takich jak karty odsyłaczowe, seryjne czy cząstkowe. Ponieważ katalog alfabetyczny obejmował wyłącznie druki zwarte umieszczano w nim również odsyłacze kierujące do katalogu wydawnictw ciągłych.

Zarówno w nieistniejącym już katalogu klamrowym jak i w obecnym katalogu kartkowym do opracowania systematycznego zbiorów wykorzystano Uniwersalną Klasyfikację Dziesiętną, posługując się pełnymi tablicami UKD⁸. Na ich podstawie opracowano schemat katalogu dzielącego piśmiennictwo w obrębie dziesięciu działów głównych. Jako uzupełnienie w obrę-

⁵ J. Grycz, W. Borkowska.: *Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego*. Warszawa 1946 oraz wydania późniejsze.

⁶ J. Grycz: *Przepisy katalogowania w bibliotekach polskich. 1. Alfabetyczny katalog druków*. Warszawa 1934.

⁷ *Przepisy katalogowania książek. Cz. 1, Opis bibliograficzny*. Oprac. M. Lenartowicz. Warszawa 1983.

⁸ *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna (FID 327)*. Warszawa 1970 oraz *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna (FID 607)*. Wyd. 2. Warszawa 1983.

bie większych i bardziej rozbudowanych działów stosowano podziały wspólne miejsca, czasu, formy oraz rasy, narodowości i grupy etnicznej.

Kolejnym katalogiem kartkowym, który powstał w BUŚ był katalog wydawnictw ciągłych. Początkowo zawierał informacje o wszystkich opracowanych wydawnictwach ciągłych. W 1981 opracowanie wydawnictw ciągłych zostało podzielone między dwa działy – Oddział Opracowania Zbiorów i Oddział Czasopism. To z kolei doprowadziło do podziału katalogu. W jego miejsce powstały dwa odrębne katalogi: czasopism i wydawnictw ciągłych nieregularnych. W 1988 ze względu na zwiększającą się liczbę czytelników i ograniczone możliwości lokalowe biblioteka otrzymała nowe pomieszczenia w budynku Rektoratu i tam przeniesiono Czytelnię Czasopism. Niestety pomieszczenia te nie były w stanie pomieścić wszystkich wydawnictw ciągłych. Zdecydowano wówczas, że do nowego lokalu przeniesione zostaną tylko czasopisma regularne, a wydawnictwa ciągłe nieregularne pozostaną w starych magazynach. Niestety skutki owych decyzji zarówno czytelnicy, jak i pracownicy biblioteki odczuwają do dzisiaj. Biblioteka przez wiele lat posiadała dwa odrębne katalogi wydawnictw ciągłych, które na dodatek nie rejestrowały wszystkich tytułów czasopism. Informację o czasopismach z zakresu matematyki i chemii można było znaleźć wyłącznie w katalogach wewnętrznych Czytelni Matematycznej i Czytelni Chemicznej. Dopiero reorganizacja biblioteki w 2007, która scaliła gromadzenie i opracowanie wszystkich wydawnictw ciągłych w obrębie jednego Oddziału Gromadzenia, Uzupełniania i Opracowania Zbiorów, a katalogi w obrębie Oddziału Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej, dała możliwość ponownego połączenia obu katalogów. Drugim czynnikiem przyspieszającym proces scalania katalogów była digitalizacja, która pozwoliła połączyć katalogi: alfabetyczny, wydawnictw ciągłych i czasopism.

W 1972, po zamknięciu katalogu klamrowego, wspólnego dla książek znajdujących się w BUŚ i w bibliotekach wydziałowych, utworzono centralny katalog bibliotek specjalistycznych⁹. Katalog budowany był w oparciu o karty katalogowe przygotowywane przez biblioteki sieci, które miały obowiązek sporządzenia dodatkowej karty dla nowych nabytków i przesyłania jej do katalogu centralnego. Kiedy powstał katalog bibliotek specjalistycznych z katalogu alfabetycznego BUŚ wycofano karty z opisami pozycji znajdujących się w bibliotekach sieci i włączono do nowopowstałego katalogu. Niestety katalog ten nigdy nie zawierał pełnej i aktualnej informacji o zbiorach bibliotek specjalistycznych. Nie wszyscy bowiem wywiązywali się z nałożonych obowiązków. Różnie też wyglądała melioracja katalogu polegająca na usuwaniu kart z pozycjami wycofanymi z księgozbiorów poszczególnych bibliotek. W 2005 katalog

⁹ Początkowo katalog nosił nazwę katalogu bibliotek zakładowych.

został zamknięty i zdigitalizowany przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej¹⁰ i studentów Instytutu Bibliotekoznawstwa UŚ. W chwili obecnej karty z nowymi nabytkami nie są już włączane do katalogu. Informację o nowościach poszczególnych bibliotek można znaleźć w katalogu komputerowym, do którego poszczególne biblioteki sieci przystępowały w 1998–2006, nie nadsyłając już kart do katalogu centralnego.

Opieka nad katalogami

Do zadań OÖZ, poza opracowaniem alfabetycznym i rzeczowym zawsze należała opieka nad katalogami. Wyjątek stanowił katalog bibliotek specjalistycznych, za który odpowiadał przez wiele lat Oddział Bibliotek Zakładowych. Dopiero po jego likwidacji w 1998 katalog przeszedł pod opiekę OÖZ. Spośród pracowników Oddziału zawsze wydzielone były dwie lub trzy osoby, które zapewniały stałe dyżury w katalogach, dbając jednocześnie o aktualność informacji zawartych w katalogach. Do ich zadań należała również melioracja katalogów, polegająca na usuwaniu kart z pozycjami ubytkowanymi i nanoszeniu informacji o zmianie miejsca udostępniania dokumentów. W późniejszych latach, kiedy do biblioteki wkroczyła komputeryzacja zmienił się zakres obowiązków bibliotekarzy pełniących dyżury w katalogach. Do prac katalogowych pozostawiono na stałe tylko jedną osobę, a dyżurami obciążono wszystkich pracowników Oddziału. Do ich zadań poza udzielaniem katalogowej informacji doszło słuŹenie pomocą techniczną przy obsłudze komputerów i zamawianiu dokumentów za pośrednictwem katalogu komputerowego. Sytuacja taka trwała do 2007, kiedy katalogi zostały podporządkowane OÖZiIN.

Informacja katalogowa u progu komputeryzacji

Komputeryzacja BUŚ wniosła zasadnicze zmiany w dziedzinie informacji katalogowej. W miejsce pięciu katalogów kartkowych w 1998 powstał jeden katalog komputerowy OPAC (Online Public Access Catalog) o niezmiernie bogatych możliwościach wyszukiwawczych, połączonych z możliwością przenoszenia użytkownika wprost z katalogu komputerowego do pełnotekstowych dokumentów. Ta ostatnia cecha otwiera drogę do nowej funkcji katalogu jako indeksu zbiorów cyfrowych. Najszybciej zamknięto kartkowy katalog systematyczny. Jak wcześniej napisano, katalog opracowywany był według Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej (UKD). W 1997 Biblioteka Narodowa wydała w pełni znowelizowane skrócone tablice UKD¹¹. Zmiany

¹⁰ Obecna nazwa: Oddział Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej.

¹¹ *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna*. Wyd. skr. Warszawa 1997.

w obrębie kilku działów były tak duże, że wprowadzenie ich do katalogu systematycznego BUŚ wiązało się z koniecznością zamknięcia niektórych działów i utworzeniem nowych ciągów. Oczywiście alternatywą byłaby reklasyfikacja zmodyfikowanych działów, jednak w bibliotece o tak dużych zbiorach niemożliwa do przeprowadzenia, tym bardziej, że zmiany dotyczyły działów najliczniej reprezentowanych. Dość długo trwała dyskusja na temat przydatności UKD w katalogach zautomatyzowanych, gdzie użytkownik korzystający z katalogu za pośrednictwem Internetu zdany jest wyłącznie na siebie. Ostatecznie jednak pozostawiono dotychczasowy system klasyfikacji jako alternatywny dla haseł przedmiotowych, a wprowadzane do bazy komputerowej symbole uzupełniono opisem słownym symbolu UKD. Zdecydowano również, że nowe zbiory wprowadzane do katalogu komputerowego będą klasyfikowane przy użyciu znowelizowanych tablic UKD, a reklasyfikacji podlegały będą jedynie zbiory przenoszone z katalogu kartkowego do bazy komputerowej. Istotnym elementem towarzyszącym wdrażaniu katalogu komputerowego było wprowadzenie nowego, bardziej przyjaznego dla czytelnika języka informacyjno-wyszukiwawczego, jakim są hasła przedmiotowe. W rekordach bibliograficznych obok symboli UKD pojawiły się hasła przedmiotowe języka KABA.

Decyzję o zamknięciu katalogów kartkowych – alfabetycznego i wydawnictw ciągłych nieregularnych – podjęto w 2001, trzy lata po uruchomieniu katalogu komputerowego. Początkowo prowadzono równoległe katalog tradycyjny i komputerowy. Obciążało to jednak dodatkowo pracowników i spowalniało proces opracowania zbiorów. Po wdrożeniu w 2001 funkcji zamawiania książek za pośrednictwem katalogu komputerowego bardzo szybko okazało się, że umieszczanie kart katalogowych z opisami dokumentów, które można zamówić za pośrednictwem katalogu komputerowego prowadzi w rezultacie do dezinformacji. Nader często dochodziło do sytuacji, w której książka zamówiona metodą tradycyjną, za pośrednictwem rewersu zamówień, czekała na czytelnika w wypożyczalni, a w katalogu komputerowym, mając w dalszym ciągu status „dostępna”, zamawiana była przez innego czytelnika¹². Prowadziło to do ciągłych konfliktów i wpływało niekorzystnie na wizerunek biblioteki. Aby uniknąć w przyszłości niepotrzebnych nieporozumień nie tylko zaprzestano włączania kart do katalogu kartkowego, ale też pracownicy Oddziału Opracowania przeprowadzili akcję usuwania kart z opisanymi powstałymi po uruchomieniu katalogu komputerowego.

¹² W pierwszej wersji systemu PROLIB status dokumentu z „dostępna” na „wypożyczona” zmieniał się dopiero po przeczytaniu kodu paskowego przez pracownika wypożyczalni w momencie odbioru książki przez czytelnika. Zgodnie z regulaminem BUŚ czytelnik miał tydzień na odebranie zamówionych książek.

Najdłużej, bo do 2006 prowadzony był równolegle z katalogiem komputerowym katalog kartkowy czasopism. Wraz z implementacją najnowszej wersji systemu biblioteczno-informacyjnego PROLIB, w którym moduł gromadzenia został w pełni zintegrowany z opracowaniem i katalogiem komputerowym, zaprzestano drukowania i włączania kart również do tego katalogu. W systemie PROLIB informacja o wpływających poszczególnych zeszytach danego czasopisma widoczna jest w katalogu OPAC od momentu zarejestrowania tego faktu na etapie gromadzenia. Po skompletowaniu wszystkich zeszytów danego rocznika system daje możliwość automatycznego scalenia i wygenerowania odpowiedniego rekordu zasobu. Nowa funkcjonalność skraca proces opracowania czasopism i daje możliwość przyspieszenia prac związanych z retrokonwersją katalogu kartkowego czasopism.

Komputeryzacja procesu katalogowania

Początki komputeryzacji procesu katalogowania w BUŚ sięgają 1992. Wtedy to w OOOZ pojawiły się pierwsze komputery, a wraz z nimi program MICRO CDS/ISIS. W tamtym okresie komputeryzacja sprowadzała się do tego, że bibliotekarze zajmujący się opracowaniem formalnym katalogowali zbiory w sposób tradycyjny tj. sporządzali kartę główną i niezbędne karty pomocnicze, a osoby, które do tej pory zajmowały się powielaniem kart na maszynach elektrycznych wprowadzały dane do programu MICRO CDS/ISIS i drukowały odpowiednią liczbę kart. Trudno więc mówić o katalogowaniu w programie MICRO CDS/ISIS. Sposób wprowadzania danych bardziej podporządkowany był wydrukowi kart niż wymogom bazy komputerowej. Dlatego też wdrażając zintegrowany system biblioteczno-informacyjny PROLIB nie zdecydowano się na konwersję danych z MICRO CDS/ISIS do nowego systemu. Czas, jaki należałoby poświęcić na poprawianie i uzupełnianie danych byłby znacznie dłuższy niż sporządzenie rekordu bibliograficznego od początku. Okres ten był jednak dość istotny dla procesu opracowania. W programie MICRO CDS/ISIS po raz pierwszy zastosowano hasła przedmiotowe. Rozpoczynając wprowadzanie danych do bazy komputerowej zastosowano Język Haseł Przedmiotowych Biblioteki Narodowej (JHP BN). Nie była to trafna decyzja, hasła JHP BN okazały się niewystarczające do opracowania przedmiotowego zbiorów biblioteki akademickiej. Niemniej jednak doświadczenia wyniesione z tego okresu były bardzo przydatne i procentowały w pracy z nowym systemem.

Przełomem dla bibliotek UŚ był 1998, kiedy zakupiono zintegrowany system biblioteczno-informacyjny PROLIB. Podejmując decyzję o wdrożeniu systemu zdecydowano, że będzie to wspólna baza wszystkich bibliotek uczelni tworzona metodą współkatalogowania. W procesie opracowania przedmiotowego wykorzystano hasła przedmiotowe języka KABA. Nowy

sposób opracowania, dostosowany do wymogów katalogu komputerowego zmienił radykalnie pracę biblioteki. Wdrożenie systemu zautomatyzowanego w istotny sposób obciążyło pracowników OÖZ. Zmiana języka informacyjno-wyszukiawczego związana była z implementacją kartoteki haseł wzorcowych, a co za tym idzie nie tylko korzystaniem z gotowych haseł, ale też koniecznością ich tworzenia.

Tabela 1. Wkład bibliotek Uniwersytetu Śląskiego w tworzenie haseł wzorcowych w katalogu NUKAT (stan na 31 XII 2007)¹³

Hasła osobowe i korporatywne	Hasła przedmiotowe	Hasła przedmiotowe rozwinięte	Tytuły ujednolicone	Tytuły serii	Nazwa. Tytuł	RAZEM
18 248	496	7 585	1 526	2 054	197	30 106

Podjęcie współpracy z Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych¹⁴ początkowo wydłużyło proces opracowania. Dopiero z czasem, kiedy kartoteka haseł wzorcowych nasyciona została dużą liczbą haseł, zaczęto odczuwać korzyści z jej stosowania. Obecnie wszystkie rekordy bibliograficzne znajdujące się w katalogu komputerowym UŚ kontrolowane są kartoteką haseł wzorcowych.

Istotnym czynnikiem wpływającym korzystnie na zawartość i jakość katalogu komputerowego było przystąpienie bibliotek sieci UŚ (2002) do współpracy przy tworzeniu katalogu centralnego NUKAT¹⁵. Bibliotekarze musieli nauczyć się pracy w nowym systemie, jakim była VIRTUA¹⁶ oraz opanować zasady tworzenia rekordów w formacie MARC¹⁷, w którym katalog jest prowadzony. Wysiłek włożony we wprowadzanie danych do katalogu NUKAT bardzo szybko został zrekompensowany możliwością kopiowania rekordów bibliograficznych do sys-

¹³ Statystyka katalogu NUKAT. Dostęp: <http://www.nukat.edu.pl/katalog/>.

¹⁴ W 2001 na podstawie umowy zawartej między Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych oraz Biblioteką Uniwersytetu Śląskiego ulokowano na serwerze BUŚ kopię CKHW, aby mogła służyć wszystkim polskim bibliotekom stosującym system PROLIB.

¹⁵ NUKAT – katalog centralny polskich bibliotek naukowych i akademickich tworzony metodą współkatalogowania. Stanowi źródło gotowych rekordów bibliograficznych oraz rekordów kartoteki haseł.

¹⁶ VIRTUA – zintegrowany system biblioteczny amerykańskiej firmę VTLS Inc. wykorzystywany w katalogu centralnym NUKAT.

¹⁷ MARC – (Machine-Readable Cataloging) – format używany w systemach komputerowych do wprowadzania danych bibliograficznych.

temu PROLIB, co przyniosło w szybkim czasie wymierne korzyści. Już po kilku miesiącach współpracy okazało się, że możemy więcej rekordów skopiować niż wprowadzić.

Tabela 2. Wykorzystanie katalogu NUKAT w procesie tworzenia bazy komputerowej Uniwersytetu Śląskiego (stan na 31 XII 2007)¹⁸

Wprowadzone rekordy bibliograficzne do katalogu NUKAT	Skopiowane rekordy bibliograficzne z katalogu NUKAT do katalogu Uniwersytetu Śląskiego
16 599	61 400

Dzięki nowej możliwości katalogowanie nabytków uległo przyspieszeniu, pozwalając rozpocząć proces katalogowania retrospektywnego, co z kolei wpłynęło na tempo napełniania bazy komputerowej. Aby usystematyzować pracę i uniknąć kilkukrotnego powracania do katalogowania tego samego tytułu, postanowiono, że dobór dokumentów do retrokonwersji odbywać się będzie na podstawie numerów inwentarzowych, rozpoczynając od najnowszych i cofając się do starszych. Opracowując dokument przyporządkowany danemu numerowi inwentarzowemu wycofywane będą z katalogów kartkowych i przenoszone do katalogu komputerowego wszystkie wydania i tomy danego dzieła. W trakcie retrokonwersji zostaje sporządzony opis bibliograficzny wraz z kompletem haseł wzorcowych formalnych i przedmiotowych, klasyfikacją UKD oraz rekordy egzemplarzy. Dzięki temu w tym samym czasie do katalogu komputerowego OPAC trafiają opisy bibliograficzne wszystkich egzemplarzy bez względu na rok i język wydania.

Tabela 3. Zbiory Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego w katalogu komputerowym OPAC (stan na 31 XII 2007)¹⁹

Ilość zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego	Ilość zbiorów dostępnych w katalogu OPAC	Pozostało do wprowadzenia do katalogu OPAC
428 310	170 549	257 761

¹⁸ Statystyka katalogu NUKAT. Dostęp: <http://www.nukat.edu.pl/katalog/>.

¹⁹ Sprawozdanie z działalności Oddziału Gromadzenia, Uzupełniania i Opracowania Zbiorów za 2007. Dane zawarte w tabeli uwzględniają zbiory Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego łącznie ze skryptami i depozytami znajdującymi się w bibliotekach specjalistycznych.

Digitalizacja katalogów

Najnowsze technologie, jakie pojawiły się w ostatnich latach w polskich bibliotekach posłużyły do tworzenia graficznych kopii katalogów tradycyjnych. W celu ułatwienia czytelnikowi zdalnego dostępu do informacji o posiadanych zbiorach BUŚ rozpoczęła proces digitalizacji katalogów kartkowych. Pierwszym katalogiem, jaki został zdigitalizowany był katalog bibliotek specjalistycznych. Po nim przyszła kolej na katalogi: alfabetyczny, wydawnictw ciągłych nieregularnych i czasopism. W trakcie digitalizacji połączono te trzy ostatnie katalogi w jedną całość. Zdigitalizowany katalog kartkowy – zaopatrzony dodatkowo w elektroniczny rewers zamówień – pozwala nie tylko informować o zbiorach Biblioteki, ale prowadzi także zdalną obsługę czytelników. Dzięki realizacji tego projektu za pośrednictwem Internetu dostępna jest kompletna informacja o zbiorach BUŚ. Najnowsze zbiory obejmuje katalog komputerowy OPAC, starsze – zdigitalizowany katalog kartkowy.

Abstract

Library catalogues are the main source for getting information on the collection of the library. They have accompanied books in various forms from the very beginning. In the article, there is presented the history of the University of Silesia Library catalogues from the very beginning till the present times. There are described their types and ways of creating starting from clamp catalogues through paper ones and finishing on the OPAC catalogue. There is presented the process of computer cataloguing and the factors affecting the structure of computer base of the University of Silesia Libraries network.

